

PÓTLÁS A KAZINCZY-LEVELEKHEZ.

Lugossy József a régi neves történetíró, a Lugossy-codex donatora a *Magyar Történelmi Tár* 1856. évi első kötetében rendkívül érdekes tanulmányt közöl két 1500-ból származó magyar köriratú pecsétről.¹ Magyarázatai során az 'Istenek rabja' kifejezéssel foglalkozva ama véleményét fejezi ki, hogy a pecsétekbe vésett C. P. P. betűk megoldása az ezzel rokon fogalom: CAPTIVUS PROPTER PATRIAM.

Tanulmányát azzal végzi, hogy e három betű jelentését Kazinczy egy Thökölynek 1695-ből származó pecsétlőjén megoldani nem tudta, — amint azt ő maga egy levelében még is mondja.

Kazinczynak ez a levele hiányzik a Magyar Tudományos Akadémia által kiadott *Levelezéséből*.

Magá az eredeti levél — kellett, hogy Lugossy közlésének idején a több százados debreceni Collégium könyvtárának kéziratái között meglelt legyen, s valószínűleg valamely límbusban ma is ott lappang, ha ugyan azóta már elő nem került. De annak idején, amikor Akadémiánk a Kazinczy levelek összegyűjtésének és közzétételének tervével a tudományos és magán gyűjteményekhez fordult, akkor a lappangó levél úgy a könyvtár gyűjteményében, mint az egykori akadémiai kevéssé közkézen forgó kiadvány közleményében rejtve maradt.

Ezt a mulasztást pótlandó, s az irodalomtörténet munkásai számára, hogy könnyebben hozzáférhető legyen, közöljük a levelet:

Tisztelendő Buday Esaiás Debreczeni Professor Úrnak szíves tisztelettel. Tisztelendő Professor Úr, nagytekintetű barátom! Az ide rekesztett typáron mása annak a' Tököli pecsétnyomójának, mellyel engemet Mélt. Kenderessy Mihály Erdélyi Gubernális Secretarius Úr megajándékoza, és a' mellyet Gyűjteményemből ki nem ereszthetek 's kiereszteni nem akarok. Másait öntettem, hogy ezekkel a' Hazai Történetek' Kedvelőjinél kedveskedhessek, 's ime hozom ajándékomat mind magának az Úrnak Professor Úrnak, mind a' Collégium Bibliothecájának; azt kérvén az Úrnak becses barátságától, hogy ezen levelemet a' typáronnal együtt a' Collégium' Bibliothecájának levelei közzé letenni méltóztassék, nem hiúságból, hanem ez a' pecsétnek magyarázója lehessen. — A' nálam maradó typáron, mellynek ezek a' lemásolt darabok tökéletesen hív képei, ezelőtt nyolcz esztendővel a' boldogfalvi mezőn, Hunyad vármegyének szélében, találtatott. Ez vala az a' hely, a'hol a' megvert Tököli utolsó táborozását tartotta. Hihetővé teszi az itt említett dolgot a' körülírás: DISSIMILIUM INFIDA SOCIETAS, és a' korona mellett olvastatható 1695. esztendőszám. Hogy ez nem familiai pecsét, mutatja a koronán álló féltestű

¹ Lásd ott a 175—191 ll.

oroszlán, a' ki egyik kezében a' letépni-készült bilincset csörteti. Sed fracta virtus, et minaces turpe solum tetigere! alúl pedig a' paizon az az iszonyú fenevad, a' ki lábaival egyg bányt szag-gata széljel. A' korona' táján e' három betüket olvashatni: C. P. P., mellyek mit tégyenek nem tudom. — Azon reményben, hogy levelem a' Bibliothéca' kincsesládájába fogja kísérni typáriumomat, örvendek, hogy ez hirdetheti azon szíves tiszteletemet 's barátságomat, mellyel az Úr Professor Úr eránt nagybecsű jóvoltának olly sok bizonyágaiért viseltetem. Ezzel meg nem szünhetek lenni Tisztelendő Professor Úr, az Úrnak alázatos szolgája: Kazinczy Ferencz. Széphalom, Abaujban, Febr. 24-d. 1812.²

A levélben megnevezett Kenderessy Mihály 1810. október 6-ikán küldte e rendkívül becses történelmi emléket a költőnek,³ aki ennek tárgyában az ajándékozó akkor még kormányiszéki titkárral levelet vagy talán leveleket is válthatott, de ezek közül egyedül Kenderessynek 1811. december 1-én kelt levele maradt meg, illetve ismert.⁴ E levélből tudjuk, hogy Kazinczy a pecsétlő szövegét hibásan: *infida* szót *in fide*-nek olvasta, s e tévedését Kenderessy ez utóbbi levelében helyesbíti.

A pecsétlőt Kazinczy érdeme szerint megbecsülte, s hogy annak történelmi jelentőségét közismertté tegye, arról több levonatot készíttetett s azokat többeknek megküldte.

A levonatok 1812. év február havának közepetáján készülhettek el és juthattak Széphalomra s a lelkes költő ennek a hónapnak huszonnegyedik napján küldi meg jótevőjének, tanácsadó hű barátjának Nagy Gábornak, Debrecenbe. A derék férfiúnak becses könyv és kéziratgyűjteménye — mint ahogy a költő hozzá intézett költői levelében nagy részvétellel megírja — a Debrecen város ötnyolcadát elhamvasztó nagy tűzvész áldozata lett.⁵

Ugyancsak ezen a napon küldi meg Szombathy János pataki professornak⁶ mellékelvén egy levonati példányt a sárospataki Collégium gyűjteménye számára is. E két pecsétlenyomat Vályi Nagy Ferenc szinte pataki professorhoz intézett leveléhez volt csatolva.⁷ Ez a kiváló férfiú is kapott a levonatokból egy példányt, melyet az március hó elsején írt levelében köszön meg.⁸ E levélben jelenti, hogy az ő hozzá intézett levélben megküldött két levonatot Tiszt. Szombathy János Úrnak olly jelentéssel adta át,

² Kétségtelen, hogy a levélmásolat betűhű, csak a bekezdések hagyattak el.

³ Kazinczy Levelezése. VIII. köt. 117—119 ll. 1847. sz. levél.

⁴ U. ott. IX. köt. 170—171 ll. 2105. sz. levél.

⁵ U. ott. IX. köt. 168—170 ll. 2104. sz. levél. Itt a kelet hely [1811. Dec.] — mint Váczy megjegyzi — idegen kéz írása és aligha helyes, mert a levél november 20-ika körül írható.

⁶ U. ott. IX. köt. 302—303. ll. 2158. sz. levél.

⁷ Ez a levél nem ismert.

⁸ U. ott. IX. köt. 310—312 ll. 2163. sz. levél.

hogy egyikét tartsa meg magának, a másikat pedig a levéllel együtt tégye be a főiskolai Bibliotheca gyűjteményei közé.

Március 15-ikén pedig báró Vay Miklósné, báró Adelsheim Johannának írt leveléhez⁹ mellékelt egy példányt férje, a tábornok számára s ehhez azt a közlést is fűzi, hogy a sokszorosító kézműves az ő meghagyása nélkül annyi példányt öntött a levonatokból, hogy kevés híján száz forintot kelle fizetnie érte, de legalább az az öröme van, hogy velek sokaknak kedveskedhet.

Amit azonban nem tudunk, s most derült ki, hogy hetvenhárom éve köztudomású lehetett volna, hogy az előző levelekkel egy napon küldte meg Kazinczy a példányt a neves tudós Buday Ezsaiásnak és a debreceni collégiumnak is s az utóbbi levél az mellyet fenntebb közöltünk s mely a Tudományos Akadémia által kiadott levelek sorában a IX. kötetben a 2157/a jelzést kell, hogy kapjon.

REXA DEZSŐ.

ISMERETLEN AMADE-NYOMTATVÁNY.

Győr szab. kir. város közkönyvtára még 1940-ben egy pesti könyvkereskedőnél, egy 1759-ből származó nyomtatványt vásárolt. A kis, 14 lap terjedelmű nyomtatványt a híres és a magyar irodalomtörténet kutatói előtt is jól ismert Streibig-nyomda készítette. (Ez a nyomda adta, a XVIII. század végén, a magyar olvasók kezébe Révai, Rájnys, Pétzeli és társaik műveit). Tüzetes megvizsgálása után megállapítottuk, hogy egy újabb, eddig ismeretlen Amade-nyomtatvánnyal gazdagodott könyvtárunk. —

Gálos Rezső közölte a bösi családi levéltár Amade kéziratái közül azt a Nepomuki Szent János tiszteletére írt himnuszt, amelynek latin változata Vértesy Jenő közléséből már korábban ismeretes volt.¹ Ez a latin változat már Amade László életében, ugyancsak a győri Streibig-nyomdánál, 1759-ben megjelent.² A most előkerült nyomtatvány párja ennek és a himnusz magyar szövegét adja, a latin kiadásához teljesen hasonló kiállításban.

ÁJTATOS | FOHÁSZKODÁS | AZ | JÓ HIR, NÉV BÖTSÜ-
LETNEK | PARTFOGÓ | PATRONUSSÁHOZ | B. HOMODE
| LÁSZLÓ S FERENCZ | BUZGÓSÁGATUL | SZENTELTETETT.
| GYÖRBEN, | NYOMT: STREIBIG GERGELY JÁNOS ALTAL,
1759.

A gondos nyomdai munkával, izlésesen kiadott nyomtatvány címlapját a magyar címer díszíti, a négy évszak allegorikus ábrázolása közé foglalva.

JENEI FERENC.

⁹ U. ott. IX. köt. 339—343 ll. 2177. sz. levél.

¹ Gálos Rezső: Kiadatlan Amade-versek. IK. 1940. 283 l.

² U. az: Ismeretlen Amade-nyomtatvány. IK. 1934. 404 l.